

УДК 336.7

МОДЕЛЬ ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄКТІВ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В БАНКУ В ЦІЛЯХ ПЛАНУВАННЯ

Кійко Юрій Тарасович,
аспірант
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: yuriy.kiiko@kredobank.com.ua

Анотація. Досліджено традиційні методики оцінки ризиковості діяльності підрозділів і процесів банку, які є об'єктами аудиторських перевірок. Визначено основні недоліки таких підходів і запропоновано нову модель оцінки з мінімальним впливом людського фактору.

Ключові слова: внутрішній контроль, система внутрішнього контролю, внутрішній аудит, система внутрішнього аудиту, фінансові установи, ризики, планування аудиту, річний план перевірок.

Формул: 1; рис.: 1; табл.: 3; бібл.: 7.

RISK ASSESSMENT MODEL FOR INTERNAL AUDIT OBJECTS ACTIVITIES IN AUDITING PLANNING PROCESS

Kiiko Yuriy,
Postgraduate Student
of SHEI «Banking University»
e-mail: yuriy.kiiko@kredobank.com.ua

Abstract. The present article deals with traditional methods for assessing the riskiness of the bank's units activities and processes which are the objects of audit. In this research we worked with international standards, domestic practice and theoretical scientific developments. There we identified the main shortcomings of such approaches and proposed a new assessment model with a minimal human factor influence. An important role in effective audit organization is to have detailed planning, which is based more on the numerical quality indicators of the internal audit objects activity. There we advocate the adoption of an integrated accounting system in Ukrainian banks and its role for risks calculations.

Keywords: internal control, internal control system, internal audit, internal audit system, financial institutions, risks, audit planning, annual plan of inspections.

Formulas: 1; fig.: 1; tabl.: 3; bibl.: 7.

МОДЕЛЬ ОЦЕНКИ РИСКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЪЕКТОВ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В БАНКЕ В ЦЕЛЯХ ПЛАНИРОВАНИЯ

Кийко Юрий Тарасович,
аспірант
ДВНЗ «Університет банківського дела»
e-mail: yuriy.kiiko@kredobank.com.ua

Аннотация. Исследованы традиционные методики оценки рискованности деятельности подразделений и процессов банка, являющихся объектами аудиторских проверок. Определены основные недостатки таких подходов и предложена новая модель оценки с минимальным влиянием человеческого фактора.

Ключевые слова: внутренний контроль, система внутреннего контроля, внутренний аудит, система внутреннего аудита, финансовые учреждения, риски, планирование аудита, годовой план проверок.

Формул: 1; рис.: 1; табл.: 3; библи.: 7.

Вступ. У час інтенсивного розвитку інформаційних технологій кількість даних зростає у геометричній прогресії. Особливо це впливає на таких великих гравців на ринках, як банки. Логічно те, що інформа-

цію, яка накопичена за допомогою програмного забезпечення, повинні опрацьовувати аудитори таким самим інструментом, це є прийнятним для США і країн Європи. На жаль, Україна не належить до цього

переліку. Відтак актуальною проблемою є оцінка ризику. Зокрема, у цій роботі ми зосередимося на одному з етапів планування, а саме ранжируванні об'єктів аудиту за ступенем ризиковості їх діяльності. Оцінка такого ризику потрібна для виявлення найбільш проблемних, складних ділянок організації, тобто банку, для подальшого встановлення пріоритетності в річному плані аудиторських перевірок. Хочемо також підкреслити, що оцінка таких ризиків за сучасних умов централізації банківських установ уже не може бути «в ручному режимі», і тим більше із 100% застосуванням експертної оцінки.

Аналіз останніх досліджень і постановка завдання. У науковій і спеціальній літературі, а також у законодавстві України поняття внутрішнього аудиту в банках, а особливо частини його організації і планування науковці торкаються дуже обмежено. Проблема організації і планування аудиторських перевірок в управлінні фінансовими організаціями знайшла відображення у працях зарубіжних учених, таких як: В. Д. Андреев, А. Аренс, В. В. Бурцев, Р. Додж, Дж. Лоббек, Дж. Лоуверс, Р. В. Макеев, Л. А. Панкратова, Дж. К. Робертсон, А. Д. Шеремет та ін. Серед вітчизняних науковців, котрі зробили внесок у вивчення цієї проблеми, варто виділити праці А. М. Герасимовича, С. Ф. Голова, П. Є. Житнього, Т. О. Каменської, О. І. Кіреєва, Р. О. Костирка, Л. П. Кулаковської, А. М. Любенка, І. М. Парасій-Вергуненко, О. А. Петрик, О. А. Подолянчук, В. С. Рудницького, О. М. Сахраман та ін.

Працюючи над цим дослідженням, основним завданням стояло дослідити наявні методики оцінки ризику діяльності об'єктів аудиту, запропонувати шляхи їх удосконалення або створити нову модель оцінювання.

Результати дослідження. Відповідно до стандартів, створених Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів (ІА), план завдань (перевірок, консультацій) внутрішнього аудиту повинен базуватися на документально оформленій оцінці ризиків. Вважається, що така оцінка має проводитися щонайменше раз на рік.

Оцінка ризику – це систематичний процес оціночних і комплексних професійних суджень про можливі несприятливі умови або події. Процес оцінки ризику повинен являти собою інструмент організації та об'єднання професійних суджень для розроблення календарного графіка аудиторських робіт. Керівник напряму внутрішнього аудиту здебільшого повинен установлювати першочерговість проведення аудиторських перевірок тих видів діяльності (об'єктів аудиту), ступінь ризику в яких вищий.

Зазвичай науковці робіт [1; 3] роль визначення категорії ризику покладають на експертів та їхні оцінки. На їхню думку, оцінка ризику для відбору об'єкта аудиту важлива з двох позицій. З однієї, для визначення пріоритетності проведення внутрішнього аудиту, а з другої – для встановлення його періодичності.

Потреба визначення та оцінки ризику для внутрішніх аудиторів зумовлена можливим негативним впливом, що може спричинити: ухвалення помил-

кового рішення в результаті використання неправильної, несвоечасної, неповної або часткової недостовірної інформації; неправильне введення записів, викривлення даних бухгалтерського обліку, шахрайську фінансову звітність і збитки; нездатність належного збереження активів; незадоволення клієнтів, негативну суспільну думку про банк або його послуги, порушення позитивної репутації банку; нездатність дотримання планів і процедур банку; недотримання відповідних законів, постанов чи внутрішніх розпорядчих документів; нездатність досягнути програмних чи операційних цілей і завдань.

Традиційно автори наукових праць з метою визначення пріоритетності аудиту здійснення оцінки ризику описують як послідовність таких дій:

- вибір факторів ризику щодо кожного з яких оцінюється рівень ризику від «1» (невеликий ризик) до «3» (великий ризик) (P_p);
- визначення рангу фактору ризику (P_{ϕ}) експертним шляхом щодо кожного з них;
- визначення попередньої оцінки ризику ($O_p = P_p \cdot P_{\phi}$), яку, у свою чергу, коригують на коефіцієнт давності аудиту, виходячи з терміну його попереднього проведення. Таким чином, отримуємо загальну оцінку ризику, яка є підставою для пріоритетного вибору об'єктів внутрішнього аудиту (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення періодичності внутрішніх аудиторських перевірок у банку, виходячи з категорії ризику об'єкта аудиту

Попередня оцінка	Рейтинг бізнес-ризиків		
	високий	середній	низький
«Незадовільно»	Один раз на 6 місяців	Один раз на рік	Один раз на 1-2 роки
«Задовільно»	Один раз на рік	Один раз на 1-2 роки	Один раз на 2 роки
«Добре»	Один раз на 1-2 роки	Один раз на 2 роки	Один раз на 2-3 роки

Примітка. Складено за [3].

Для визначення періодичності проведення внутрішніх аудиторських перевірок враховуємо категорію бізнес-ризиків і результати попередніх аудиторських перевірок.

Остаточний висновок щодо визначення пріоритетності проведення внутрішнього аудиту і встановлення його періодичності, в ідеальному варіанті, має відповідати професійній думці аудитора, яка ґрунтується на врахуванні численних факторів.

У науковій і навчальній літературі традиційно в цілях оцінки ризиків при плануванні річного плану перевірок підрозділ внутрішнього аудиту наводить такі чинники: характер діяльності і специфіка об'єкта (напряму, підрозділу, процесу) аудиторської перевірки; значимість і ризиковість об'єкта внутрішнього аудиту для банку; налагодженість фінансового, податкового й управлінського обліку; наявність інформації про порушення (факти зловживань службовим станови-

щем, крадіжки, нестачі, шахрайство та ін.); складність IT-середовища і системи обліку; проблеми і стресові ситуації, які виникали в поточній діяльності банку; моральний клімат серед персоналу; величину активів, рівень ризиків ліквідності та обсяги операцій; конкурентоздатність банку на ринку і його прибутковість; достатність і ефективність системи внутрішнього контролю [1].

На нашу думку, чинники, які впливають на рівень ризику об'єктів аудиту, доцільно розділити на дві категорії: статичні і динамічні (рис.).

Рис. Класифікація типів ризиків, які притаманні об'єктам аудиту

Примітка. Розроблено автором

До чинників, які мають статичний вплив на рівень ризиковості об'єкта, ми відносимо ті, які мають сталий характер і не змінюються протягом деякого часу (більше ніж рік). Такими є рівень витрат або доходів на об'єкті, виконання ключових функцій в операційній діяльності (казначейство, IT підтримка та ін.). Такого типу ризики можуть визначатись одноразово при формуванні об'єкта (підрозділу) або при реорганізації. Рівень ризиковості доцільно визначати з максимальним виключенням людського фактору. Для всіх об'єктів аудиту (підрозділів) варто використовувати єдиний підхід до оцінки такого ризику.

На нашу думку, доцільно виділяти такі статичні фактори: розмір підрозділу, кількість працівників (або кількість задіяних людей у процесі), тип об'єкта за управлінським обліком, рівень витрат (середні за останні 12 місяців), рівень доходу (середні за останні 12 місяців), кількість впроваджених IT-систем, співпраця із зовнішніми контрагентами, робота з ділянками, які контролюють зовнішні органи контролю та ін. Далі коротко розглянемо суть кожного з чинників.

Розмір (об'єкта) підрозділу, кількість працівників (або кількість задіяних людей у процесі). Цей показник включаємо з позиції людського фактору, оскільки що більша кількість працівників у колективі (команді), то вищі шанси, що будуть допущені помилки в роботі, завжди присутні ризики непорозуміння між виконавцями завдань і ризик конфлікту при розподілі обов'язків.

Тип об'єкта за управлінським обліком. При розрахунку ризику ми виділяємо такі центри відповідальності: центр доходів (прибутку) – об'єкт організаційної структури за управлінським обліком (контролінгом), згідно з яким відбувається бюджетування і контроль як доходів, так і витрат; центр витрат – об'єкт організаційної структури за управлінським обліком (контролінгом), згідно з яким відбувається бюджетування і контроль витрат; центр собівартості

– об'єкт організаційної структури за управлінським обліком (контролінгом), згідно з яким відбувається бюджетування і контроль витрат у розрізі одиниці продукції (послуги). На нашу думку, цей показник важливо враховувати з позиції наявності витрат чи доходів. Оскільки вже наявність факту витрат за напрямом (об'єктом аудиту), не враховуючи витрати на заробітну плату, збільшує ризик, за рахунок можливих допущених помилок в обліку витрат чи доходів, зловживань службовим становищем, перевитрат чи крадіжок.

Рівень витрат (середні за останні 12 місяців). Цей чинник впливає прямопропорційно на ризиковість діяльності об'єкта (підрозділу, процесу). Мотивуємо це ось чим: що вищий рівень понесених витрат, то більше шансів, що були допущені помилки в їхньому обліку, недоцільне й неефективне використання коштів, крадіжки або зловживання.

Рівень доходу (середні за останні 12 місяців). Отримання доходу є основним завданням кожної приватної установи (і фінансові організації не є винятком). Саме з цієї позиції ми включаємо рівень доходу в модель оцінки ризику, оскільки недостатність доходу з центру прибутку ставить під сумнів доцільність його існування або методи керування ним і його активами. А ще неспіввимірно високий рівень прибутковості, що свідчить про нерівномірний ріст всієї організації, а це ставить під загрозу «здоров'я» всього банку. Можливим є отримання доходів злочинним шляхом чи інші неправомірні дії.

Кількість впроваджених IT-систем. Наявність декількох систем, особливо на базі різних платформ, несе ризик некоректного обміну інформацією між собою, сховищем даних та іншими системами чи базами даних. Існує високий рівень витрат на обслуговування різних систем і купівлю ліцензій. Тож використання кількох продуктів в одному підрозділі чи процесі змушує задуматись про оптимізацію і їх доцільність.

Співпраця із зовнішніми контрагентами. Співпраця з іншими юридичними чи фізичними особами, які не є клієнтами банку і надають певні послуги чи реалізують продукцію або товари, є полем для зловживання службовим становищем або надмірних витрат. Тут можливі помилки в договірних відносинах чи здійснених оплатах.

Робота з ділянками, які контролюються зовнішніми органами контролю. У цей чинник ми включаємо державні органи контролю і розрахунки з ними. Особливу увагу варто звернути на нарахування і сплату податків та інших обов'язкових платежів.

Курує або бере істотну участь у розподілі витрат. Цей чинник присутній в об'єктах (підрозділах, процесах). До таких об'єктів ми відносимо спеціалізовані організаційні формування, які займаються куруванням закупівель, формуванням і розміщенням тендерних пропозицій, відбором постачальників, але при цьому не є центрами витрат.

Методику оцінки названих вище факторів розглянемо в табл. 2 (максимальний бал – 10, присвоюється фактору, який найбільш негативно впливає на діяльність банку).

Таблиця 2

Фактори впливу на рівень статичного ризику об'єкта внутрішнього аудиту

Фактор	Варіанти оцінки	Бал
Розмір підрозділу, кількість працівників (або кількість задіяних людей у процесі)	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – кількість задіяних працівників (згідно зі штатним розписом або техкартою процесу); X – максимальна кількість осіб (згідно зі штатним розписом або техкартою процесу), яка на даний час задіяна в інших об'єктах аудиту (підрозділах, процесах); Y – бал	
Тип об'єкта за управлінським обліком	Центр витрат	2
	Центр доходу	4
	Центр собівартості (для процесів)	2
Рівень витрат	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – сума витрат на об'єкті (факт за 12 місяців); X – максимальна сума витрат на об'єктах аудиту (факт за 12 місяців) (підрозділах, процесах); Y – бал	
Рівень доходу	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – сума доходу на об'єкті (факт за 12 місяців); X – максимальна сума доходу (валового або трансферного) на об'єктах аудиту (факт за 12 місяців); Y – бал	
Кількість упроваджених ІТ-систем	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – кількість діючих ІТ-систем на об'єкті; X – максимальна кількість діючих систем в 1 об'єкті (підрозділі, процесі); Y – бал	
Співпраця із зовнішніми контрагентами	Так (без тендерів на суму більше ніж 10 тис. грн)	5
	Так (з тендерами на суму більше ніж 10 тис. грн)	10
	Ні	0
Робота з ділянками, які контролюють зовнішні органами контролю	Так	10
	Ні	0
Курує або бере істотну участь у розподілі витрат	Так	10
	Ні	0

Примітка. Авторська розробка.

Загальний показник статичного ризику по об'єкту аудиту використовуємо у формі коефіцієнта, у межах від 0 до 1 або у відносному значенні. Тобто сумуємо бали, присвоєні кожному факторові для об'єкта аудиту, і методом пропорції визначаємо відносний їх аналог (де за 100%, або за 1, беремо загальну суму балів ризику за всіма факторами).

Фактори впливу, які мають змінний характер або одноразовий характер, ми називаємо динамічними. До них можна віднести зміну керівного складу об'єкта аудиту (якщо це підрозділ або процес, який належить конкретному підрозділу чи конкретним посадовим особам), рівень прибутку (якщо об'єкт є центром прибутку) або витрат (перевитрати або їх незначне використання у порівнянні з планом) та ін.

Далі детальніше розглянемо суть і роль кожного з чинників, які, на нашу думку, варто враховувати в розрахунку динамічного ризику.

Відхилення від планових витрат (за наявності як недовиконання, так і перевиконання). Кожний з об'єктів аудиту (підрозділів, процесів) несе певні витрати. Ці витрати бюджетуються відповідно до його потреб. Тобто планується той рівень витрат, який потрібний для забезпечення виконання ним своїх бізнес-функцій і деякого запланованого рівня розвитку. Відповідно, якщо показник недовиконаний, то є ризик того, що підрозділ не працює на повну потужність або не виконує певних покладених на нього функцій. Перевиконання плану може бути спричинене нерів-

номірним розвитком підрозділу (у кращому разі) або зловживанням службовим становищем і безпідставними розтратами.

Відхилення від планових валових доходів (за наявності як недовиконання, так і перевиконання). Надходження надмірно великого рівня доходу (понад 150% виконання плану) може бути знаком до отримання «нездорового» прибутку, тобто такого, який отриманий у результаті проведення великої кількості високо-ризикових або незаконних операцій. Занадто низький (менше ніж 75% від виконання плану) є ознакою не-ефективності роботи підрозділу.

Звільнення за власним бажанням. Звільнення працівників є природним процесом для організації, особливо настільки великих, як банки, але кожний відхід працівника, особливо куратора процесу чи керівника підрозділу, безумовно, несе втрату частини знань про діяльність того ж таки об'єкта. Саме з такої позиції ми включаємо цей чинник до розрахунку динамічного ризику.

Звільнення «за статтею». На відміну від звільнення за власним бажанням, для звільнення «за статтею» є причина дисциплінарного характеру, тобто невиконання працівником своїх прямих обов'язків, порушення внутрішніх правил чи законодавства, здійснення ним протиправних чи злочинних дій, що свідчить про наявність гострої проблеми на об'єкті.

Наявність доган у працівників (або наявність порушень, щодо яких ще не ухвалене рішення). Догани

у працівників є результатом порушення ними внутрішніх правил, невиконання ними своїх посадових обов'язків чи зловживання службовим становищем, що й піднімає рівень ризиковості діяльності об'єкта (підрозділу, процесу).

Коефіцієнт оборотності кадрів [5]. Як уже зазначено, плинність кадрів є природним явищем, але надмірна плинність кадрів є ознакою проблем у колективі, несе за собою великі втрати інформації про роботу об'єкта аудиту. Хочемо наголосити, що поняття «надмірна плинність» є індивідуальним для різних організацій, у банківських установах, як свідчить практика, традиційно середньорічне оновлення колективу у відділеннях становить 50–60%.

Кількість клієнтів. Кількість клієнтів має прямий вплив на рівень отриманих доходів на об'єкті (у підрозділі, процесі), також це може свідчити про високу (або низьку) завантаженість персоналу, також робота з клієнтами несе репутаційні ризики.

Упровадження ІТ-систем або вагомого блоку (такого, який розробляється і впроваджується більше ніж шість місяців) на наявній платформі. Упровадження ІТ-систем завжди несе за собою високий рівень витрат і завжди є ризики недоцільності розроблення нового блоку. У процесі впровадження можливі зловживання службовим становищем з метою отримання неправомірного доходу посадовими особами як при виборі постачальника (розробника), так і при плануванні та розробленні функціоналу.

Вартою уваги при розрахунку ризиків є дотичність до стратегії банку, або пріоритетність (пріоритетність визначається внутрішніми розпорядчими документами). Оскільки відсутність контролю над напрямом, на який покладаються основні плани, є неприйнятною.

Детальніше розглянемо методику оцінки факторів динамічного ризику (максимальний бал – 10, присвоюється фактору, який найбільш негативно впливає на діяльність банку) у табл. 3.

Таблиця 3

Фактори впливу на рівень динамічного ризику об'єкта внутрішнього аудиту

Фактор	Варіанти оцінки	Бал
Відхилення від планових витрат (за наявності як недовиконання, так і перевиконання)	Так (менше ніж 25% від плану)	5
	Так (більше ніж 25% від плану)	10
	Ні	0
Відхилення від планових валових доходів (за наявності як недовиконання, так і перевиконання)	Так (менше ніж $\pm 25\%$ від плану)	5
	Так (більше ніж $\pm 25\%$ від плану)	10
	Ні	0
Звільнення за власним бажанням	Так	5
	Ні	0
Звільнення за статтею	Так	10
	Ні	0
Наявність доган у працівників (або наявність порушень, щодо яких ще не ухвалене рішення)	Так	10
	Ні	0
Коефіцієнт оборотності кадрів [5]	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – показник за останні 12 місяців по об'єкту; X – максимальний показник по банку (по об'єктах аудиту) за аналогічний період; Y – бал	
Кількість клієнтів	Бал розраховуємо за формулою: $Y = Z \cdot 10/X$, де Z – сума доходу по об'єкту (факт за 12 місяців); X – максимальна сума доходу (валового або трансферного) по об'єктах аудиту (факт за 12 місяців); Y – бал.	
Упровадження ІТ-систем або вагомого блоку на наявній платформі	BPM	10
	CRM	8
	ERP	9
	Вузкопрофільні системи	5
Є дотичним до стратегії банку або є пріоритетним (пріоритетність визначається внутрішніми розпорядчими документами)	Так	10
	Ні	0

Примітка. Авторська розробка.

Загальний показник динамічного ризику по об'єкту аудиту розраховуємо аналогічно до показника статичного ризику. Тобто сумуємо бали, присвоєні по кожному фактору для об'єкта аудиту, і методом пропорції визначаємо відносний їх аналог (де за 100%,

або за 1, беремо загальну суму балів ризику за всіма факторами).

Якщо статичні ризики розраховувати достатньо одноразово при підготовці річного плану перевірок або при створенні об'єкта аудиту, то динамічні

ризиків варто моніторити щонайменше один раз на місяць і при виявленні недопустимо високого показника відповідним чином реагувати (наприклад, вносити зміни в річний план).

Вартим уваги аудиторів при розрахунку ризиків по об'єктах аудиту є період часу, який минув від попереднього аудиту до періоду поточного планування. Ми пропонуємо включити його у формулу розрахунку ризику як збільшувальний коефіцієнт. При розрахунку цього коефіцієнта пропонуємо відштовхуватися від кількості повних місяців, де за кожний місяць його значення збільшуватиметься на 0,01 пункту, за 0 рівень приймаємо шість місяців. Наприклад, якщо минуло вісім місяців від останньої перевірки, то коефіцієнт становитиме: $1 + 0,01 \cdot (8 - 6) = 1,02$ пункту.

Отже, виходячи з вищезрозглянутого, можемо ввести формулу для розрахунку ризику об'єкта в цілях планування діяльності підрозділу внутрішнього аудиту ($P_{об.}$):

$$P_{об.} = (P_c + P_d) \cdot P_u$$

де P_c – статичні ризики; P_d – динамічні ризики; P_u – ризик часу.

Після розрахунку показника ризику об'єкти потрібно посортувати за рівнем ризиковості і, відштовхуючись від фінансового плану і виробничої потужності підрозділу, обрати перелік об'єктів для формування річного плану.

Висновки. Отже, велику роль в ефективній організації аудиту має детальне планування, яке ґрунтується більшою мірою на оцифрованих якісних показниках діяльності об'єктів аудиту. На цьому етапі методика планування, яку пропонують вітчизняні науковці, є недосконалою. На нашу думку, найоптимальнішим є максимальне вилучення експертної думки і введення тільки уніфікованих алгоритмів. Модель, яку запропонували ми, є лише орієнтовною й узагальненою. Для кожного з банків у силу їхньої специфіки потрібно вводити інші фактори, і їхня кількість може досягати сотень. Нашу модель розрахунків ризиків можна використовувати тільки за умов інтегрованої системи обліку.

Список використаної літератури

1. Внутрішній аудит у банку : навч. посіб. / [О. І. Кіреєв, О. С. Любунь, В. М. Кравець та ін.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 220 с.
2. Любенко А. М. Загальні вимоги до стандартів зовнішнього фінансового контролю / А. М. Любенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 1 (19). – С. 238–241.
3. Внутрішній аудит у банку : навч. посібник / [Н. П. Погореленко, О. М. Сидоренко, Л. В. Сердюк та ін.]. – Львів : Новий Світ – 2000, 2012. – 270 с.
4. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України : Постанова Правління НБУ № 311 від 10.05.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16.
5. Управлінські інформаційні системи в обліку, аналізі та аудиті : навч. посіб. / [В. С. Рудницький, Т. В. Давидюк, С. М. Деньга та ін.]. – Львів : УБС НБУ, 2015. – 243 с.
6. Шурпенкова Р. К. Економічний аналіз. Практикум : навч. посіб. / Р. К. Шурпенкова. – Львів : ЛБІ НБУ, 2006. – 256 с.
7. Lyubenko A. The standards for audit planning risk-based / A. Lyubenko // Банковская система: устойчивость и перспективы развития. – Пинск : ПолесГУ, 2014. – С. 195–198.

References

1. Kiryeyev, O. I., Lyubun, O. S., Kravets, V. M. et al. (2006). *Vnutrishniy audit u banku [Internal audit at the bank]*. Kyiv : Tsentru navchalnoyi literatury [in Ukrainian].
2. Lyubenko, A. M. (2014). *Zahalni vymohy do standartiv zovnishn'oho finansovoho kontrolyu [General Requirements for Standards of External Financial Control]*. *Visnyk Universytetu bankivskoyi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy – Journal of Banking University*, 1 (19), 238–241 [in Ukrainian].
3. Pohorelenko, N. P., Sydorenko, O. M., Serdiuk, L. V. et al. (2012). *Vnutrishniy audit u banku [Internal audit at the bank]*. Lviv : Novyy Svit – 2000 [in Ukrainian].
4. Postanova Pravlinnya NBU № 311 vid 10.05.2016 r. «Polozhennya pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu vnutrishnogo audytu v bankakh Ukrainy» [Resolution of the Board of the NBU «The Regulation on approval of the Regulation on the organization of internal audit in Ukrainian banks» from May 10, 2016, № 311] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16 [in Ukrainian].
5. Rudnytsky, V. S., Davydyuk, T. V., Denha, S. M. et al. (2015). *Upravlinski informatsiyeni systemy v obliku, analizi ta audyti [Management Information Systems in Accounting, Analysis and Auditing]*. Lviv : UBS NBU [in Ukrainian].
6. Shurpenkova, R. K. (2006). *Ekonomichnyy analiz [Economic analysis]*. Lviv : LBI NBU [in Ukrainian].
7. Lyubenko, A. M. (2014) The standards for audit planning risk-based. *Bankovskaya sistema: ustoychivost i perspektivy razvitiya – Banking system: sustainability and development prospects* (p. 195–198). Pinsk : PolesGU [in Belarus].